

Posudek oponenta na diplomovou práci Bc. Magdalény Voldřichové „Stavební zákon: veřejný zájem nebo veřejný konflikt?“

Celkové hodnocení

Diplomová práce se věnuje důležité problematice, je čtivá, nabízí zajímavé informace a její psaní si nepochybně vyžádalo velký objem úsilí. Přes sympatie, které k textu mám, musím nicméně vznést některé podstatné výtky. Problém mám první řadě s analytickým rámcem (či teoretickým zakotvením), ze kterého autorka vychází, a se slabiny jejích závěrů, které z jeho využití plynou. Podstatnými vadami je ale rovněž omezené a metodologicky nejasné vytěžení rozhovorů s aktéry i nafouknutí deskriptivní části práce a nadměrná míra spolehnutí se na přímé citace. **V kontextu těchto výtek práci hodnotím jako dobrou (8 bodů).**

Dílčí komentáře

Nejpodstatnějším problémem práce je ukotvení jejího analytického rámce, jehož slabiny ovlivňují také kvalitu závěrů, k nimž se v práci podařilo dojít. Autorka bojuje s vyjasněním pojmu veřejného zájmu, ale nikoli zvláště úspěšně (zejména kap. 2.3). Na její obranu lze sice říci, že ani zdrojům, ze kterých čerpá, se v tomto směru příliš nedaří, ale to v práci ve výsledku nijak nepomůže. Potřebovala by totiž tento pojem definovat dostatečně konkrétně na to, aby se o něj daly opřít (nebo v jeho světle vygenerovat) nějaké závěry. Jediná nosná se mi jeví procesní definice na s. 18, která ovšem ponechává otevřené, který rozhodovací proces splňuje normativní požadavky, tj. je „dobře definovaný.“ Navíc nevidím, že by se do postupu či závěrů práce nějak zřetelně promítala.

Domnívám se, že ve výsledku snaha opřít se o teoretický koncept veřejného zájmu přinesla práci více negativ než pozitiv. Z analytického hlediska tento pojem nenabízí žádné vyjasnění zkoumaného problému a přináší hlavně asymetrii mezi těmi, které autorka a priori vidí jako reprezentanty zájmů partikulárních (např. Hospodářská komora) a těmi, které a priori spatřuje jako reprezentanty zájmů veřejných (Česká komise pro UNESCO atp.). Práce by možná byla silnější bez této asymetrie, tj. pokud by celou rozpravu kolem stavebního zákona pojednala jako hledání kompromisu mezi střetávajícími se zájmy různých aktérů a použití pojmu „veřejný zájem“, pokud vůbec stojí za pozornost, brala jako rétorickou strategii určenou k posílení autority mluvčího či odkaz k institucionální misi, která však ponechává vcelku volné ruce ve směru konkrétní realizace. Ano, někteří aktéři chvátají zdůraznit, že právě oni jsou těmi pravými reprezentanty toho pravého veřejného zájmu, který je mezi různými kolidujícími veřejnými zájmy ten nejdůležitější, nebo alespoň ve stávající debatě nedocenený, ale ještě neznamená, že je musíme brát za slovo.

Závěry práce jsou jejími neuživými teoretickými základy negativně ovlivněny. Proces schvalování stavebního zákona hodnotí z hlediska legality a z hlediska legitimacy. První hledisko se mi bohužel jeví jednak triviální, jednak neodpovídající odbornému zaměření autorky. Je totiž těžké si představit, že závažný a exponovaný zákon typu zákona stavebního by mohl být schválen v rozporu s procesními principy. A i kdyby k tomu náhodou došlo, autorka není patrně v odborné pozici, aby byla s to takovou expertně-právní vadu odhalit či ověřit. Druhé hledisko je zase příliš vágní. Na legitimitu usuzuje autorka podle toho, že v procesu přípravy se všem stakeholderům dostalo slyšení, že zákon schválila demokraticky zvolená politická reprezentace, a že proti němu nikdo neprotestoval v ulicích. Kolik lidí by například muselo protestovat, aby byla legitimita pochybná? A není slyšení samo o sobě málo cenné, pokud se nepojí s nějakou mírou vyslyšení? Nedomnívám se, že tyto otázky lze snadno zodpovědět a pojem legitimacy, tak jak stojí a leží, je následně pro odbornou práci nadměrně normativní. Bylo by potřeba ho nějak operacionalizovat, což se neděje. Přínos práce na této obecné rovině tak považuji za problematický – její mnohem silnější stránkou je poodkrytí pokličky nad detaily celého procesu s pomocí zkoumání dokumentů a rozhovorů s aktéry.

I zde však vidím určité rezervy. Hlavně mi není jasný celý metodologický postup. Autorka sice v obecných pojmech hovoří o metodice „explanatorní případové studie“ nebo o kódování rozhovorů, ale nevím, jak se toto propsalo do konkrétního provedení. Zdá se mi, že autorka prostě chronologicky popsala vznik zákona a dle svého úsudku vybrala úryvky dokumentů a rozhovorů, které provázala komentářem, aby vše drželo pohromadě. Pokud se v tom někde projevuje kódování či „systematická identifikace příčinných řetězců“ (s. 27), prosím o vyjasnění během obhajoby. Z velkého objemu materiálu sebraného při rozhovorech se navíc do práce dostala jen velmi malá část a není jasné, jestli k něčemu sloužil i zbytek. To nijak nepodtrhuje, že autorčin popis vzniku zákona je poučný a přečetl jsem si ho se zájmem – jde však o to, že v diplomové práci by se slušela větší metodologická rigoróznost.

Do třetice musím kriticky zmínit nabobtnalou teoretickou část práce. Obecně nejsem příznivcem historických exkurzů, neboť se málokdy vážou k podstatě řešeného problému dostatečně úzce, aby opodstatnily svoji existenci. Tak je tomu i v tomto případě. Nadměrně detailní jsou i autorčiny explorační stavebního (a jiného) práva v kap. 2.2. Práce se potýká s neúměrným objemem přímých citací a ve zmíněných pasážích (občas i jinde) představuje hlavně koláž textů jiných autorů prokládanou komentáři autorky. Účelem akademické práce, zejména jedná-li se o práci diplomovou, je hlavně rekonstruovat klíčové argumenty a syntetizovat existující stav poznání, ne přímočaře opakovat již řečené.

Drobnější výtky již jen kurzoricky:

- Úvod práce by měl lépe vymezit její cíle.
- Návaznost mezi kapitolami není vždy dobrá – prostě jen skončí jedno téma a začne úplně jiné (např. přechod mezi kapitolami 2.2 – 2.3).

- Místy chybí zdroje a/nebo se autorka vyjadřuje příliš hodnotícím jazykem. Např. „Také již zmíněných téměř třicet novel během 15 let, které mnohdy nebyly systematické (procesy upravené ve stavebním zákoně mají dopady do mnoha desítek zákonů), mělo vliv na určitou nepřehlednost současné právní úpravy veřejného stavebního práva.“ (s. 13) A nebo jazykem neakademickým: „bylo víc než jasné, že tvorba stavebního zákona je na spadnutí.“ (s. 42)
- Důležitá tvrzení jsou často formulována v příliš vágní rovině: „Sama jsem velmi záhy zjistila, jak je pro mě moje vlastní pozice v tomto výzkumu složitá a že ji nutně musím reflektovat jak v terénních poznámkách, tak i při uskutečňování rozhovorů a kladení otázek, abych neovlivňovala výpovědi komunikačních partnerů, a samozřejmě pak při analýze.“ (s. 38)

V Praze 26. 1. 2023,

Petr Špecián, Ph.D.